

присъствието на баща ми ни застави да разкрием причината на свадата си и да се помирим. След това до края на пребиваването ми в Чирпан ние с Пея не влязохме вече в конфликт. През есента на 1887 г. аз заминах за Казанлък и за няколко години се разделихме с Пея, за да срещнем отсетне - аз като учител, той като телеграфист.

VI.

Фрагмент от писмо на Вл. Василев до протоиерей Маринов, писано на 6. I. 1960 г. Данни за протоиерей Маринов не бяха открити. Писмото се намира в Централния държавен архив в личния фонд на Михаил Кремен (ф. 80, оп. 2, а.е. 129) и засяга въпроса вярващ ли е бил Яворов и дали действително е бил погребан по християнски. В писмото си Вл. Василев се позовава на първото издание на „Романът на Яворов“ от 1959 г.

...Макар да сме били много близки с Яворов и да сме говорили какво не, никога не е ставало дума за неговата религиозност. Нито ми е давал с нещо повод да мисля, че е антирелигиозен.

В книгата си „Романът на Яв[оров]“ Кремен пише, че когато били в Мюнхен 1907–1908 г., Яв[оров] му говорил при вида на Frauenkirche¹⁰, че религиите са създадени от страха и невежеството (стр. 82); младите хора не мислят за религия, но постепенно с възрастта, когато ги обземат съмнения, тревоги и пр., когато застават пред „неразрешените въпроси“, те търсят опора и я намират в религията. За себе си добавя, че като малък бил суеверен и сега е още такъв. По-късно (през 1911 г.) при един разговор му казал, че няма „отвъд“, че човек не остава, освен ако е оставил за поколенията нещо ценно (стр. 452 на същата книга).

Кремен на едно място сам се уговаря¹¹, че не е записал буквално какво му е казал Яв[оров], но го предава, както го е запомнил. Като се има предвид, че дори една дума може да даде на казаното друг нюанс, а понякога и по-друг смисъл, не можем със сигурност да се позовем на писаното от Кремен. Необходимо е също да се знае по какъв повод, в какво състояние и пр. Яв[оров] е изказал тия мисли, защото има хора вярващи и скептици, които в зависимост от случая и хората, с които говорят, казват едно или друго.

¹⁰ Голяма средновековна катедрала в Мюнхен.

¹¹ Текстът тук е неясен. Може да се чете и като: „Кремен сам си отговаря“. Изразът „на едно място“ е зачертан, но ако следва да се чете по този начин, не може да се разбере на какъв въпрос си „отговаря“ Кремен.